

Louise O. Vasvári

Stony Brook University & New York University

Gender-tevékenység a politikai diskurzusokban: a magyar államszocializmustól a 2008-as amerikai elnökválasztásig

Magyarországon a „feminizmus” szó alatt nagyrészt még ma is ugyanazt értik, mint az államszocializmus idején, azaz amikor a kifejezés már önmagában is ellentmondásos volt, hiszen a kommunizmus egyben állami patriarchátust is jelentett. A feminizmusnak ez a szűkre szabott értelmezése hozzájárult ahhoz, hogy később nem alakult ki egy adekvát posztszocialista feminista diskurzus, ahogy hozzájárultak a mélyen gyökerező nemi sztereotípiák is: ezek nemcsak hogy érintetlenül továbbéltek a posztszocialista társadalomban, hanem a nyilvános diskurzusban még visszalépés is történt ezen a téren. Azt, hogy a közügyek dominánsan maszkulin perspektívából kerülnek bemutatásra, jól szemléltetik például azok a negatív sztereotípiák, melyek révén a nők a szakmai, és különösen a politikai életben megjelenítődnek. Miközben a nemek viszonyait ma Magyarországon alapvetően meghatározza a maszkulinizmus erősödése, ironikus módon ez képezi az alapját a nyugati liberális demokráciának is, ahol a nemekkel kapcsolatos sztereotípiák szintén mélyen gyökereznek, és ahol a nyilvános szférában szintén teret kapnak a nőekkel kapcsolatos negatív reakciók. A nemi jegyekkel telített amerikai politikai diskurzust az elnökségért folyó 2008-as választási kampány elemzésével szemléltetem, ahol a kampány átalakult egyfajta népszavazássá a társadalmi nemek és a szexualitás politikájáról, és ahol Hillary Clintont és más női politikusokat a lehető leghagyományosabb nőgyűlölő terminusokban jelenítették meg. Ezzel szemben Barack Obamára bizonyos baloldali körökben olyan empatikus figuraként tekintettek, aki felülemelkedik mind a faj, mind pedig a nemi meghatározottságokon, miközben a politikai jobboldalról őt is rasszista és szexista kirohanásokkal támadták.

A feminista tudatosság feltűnően hiányzik Magyarországon, sőt, általában véve a volt szovjet blokk országaiban: a „feminizmus” kifejezést még mindig nagyrészt úgy értik, ahogyan az államszocializmus idején szitokszóként megképződött, amikor a feminizmus már önmagában is ellentmondásos kifejezés volt, hiszen a kommunizmus egyben állami, felülről irányított patriarchátust is jelentett, ami negatív értelemben feminizálta a nőket és férfiakat egyaránt, és ahol teljesen elvált egymástól az ideológia és a mindennapi élet, továbbá ahol a patriarchális attitűdök és gyakorlatok

érdemben semmit nem változtak sem a nyilvános, sem a magánszférában. A feminizmus ezen szűkre szabott értelmezése hozzájárult ahhoz, hogy Magyarországon ne alakulhasson ki egy adekvát posztszocialista feminista diskurzus, és hogy a nők legtöbbször a saját női identitásával kapcsolatban megélt korlátokat személyes, egyéni, vagy egyenesen a biológiai meghatározottságokból eredő problémáknak tekintse, ahelyett, hogy azokat a kulturális és társadalmi-pszichológiai egyenlőtlenségek mélyebb kontextusában lokalizálná. A társadalmi nemekkel kapcsolatos sztereotípiák igen mélyen gyökereznek, és a posztszocialista társadalomban nemcsak hogy érintetlenül élnek tovább, hanem valójában még rosszabbodnak is annak révén, hogy a közügyek dominánsan maszkulin perspektívából kerülnek bemutatásra, amit jól szemléltet például az, hogy a szakmai, és különösen a politikai életben megjelenő nőket milyen sok negatív sztereotípiát kíséri. A rendszerváltás után húsz évvel az államszocializmus még mindig igen erősen befolyásolja azt, hogy az egyének miképpen gondolkodnak a kormányról, a társadalomról, saját magukról és a szocialista múltról. A kommunista múlttal való traumatikus viszonyulás két, egymásnak ellentmondó diskurzusban is kifejeződik. Egyrészt a „magyarság” egy retrográd, nőgyűlölő patriarchális diskurzusának újjáéledésében, melyet az a vágy táplál, hogy visszautasítsák a kommunizmus hamis utópiáját. Ez a diskurzus az állam egy konzervatív újjáépítését célozza, és egy mitikus nacionalizmushoz való visszatérést, ahol a „szabadságot” úgy definiálják, mint aminek részét képezi a hagyományos nemi szerepekhez való visszatérés is. Ez a történelmi hátraarc paradox módon erősen összekapcsolódik egy Nyugat-ellenességgel és a kommunizmus iránti nosztalgiával, azon belül is különösen azok iránt a paternalisztikus jogosultságok iránti nosztalgiával, amelyeket az elmúlt rendszer kínálta.

R. W. Connell úgy határozza meg „a társadalmi nem rendszereit” [gender regimes], mint ami azzal azonos, „ahogyan a dolgok állnak a társadalmi nemek viszonyait tekintve egy adott intézményben” (129), beleértve ebbe a femininitások és maszkulinitások különféle konstrukcióit, a nemek közti munkamegosztást, és a társadalmi nemekkel kapcsolatos ideológiákat is. Ha ebből a definícióból indulunk ki, akkor a társadalmi nemek rendszereinek elsődleges jellemzője ma Magyarországon az, hogy erősödik a maszkulinizmus, és hogy ezt a feminizmus démonizálása kíséri. A maszkulinizmus lényegi alapja a nyugati liberális demokráciának is: a társadalmi nemekkel kapcsolatos sztereotípiák itt is igen mélyen gyökereznek, és a nyilvános szférában szintén igen sok a nőkkel kapcsolatos negatív megnyilvánulás. Így például az Amerikai Egyesült Államokban a feminizmus nehezen öröközte át magát az egyik generációról a másikra, különösen a politika szférájában: ma Amerika csak a hetvenvalahányadik

helyen áll az országok sorában a nők politikai reprezentációját tekintve, és ez a számarány folyamatosan romlik. Különösen a legutóbbi elnökválasztás volt olyan, mintha egyfajta népszavazás lett volna a szexuális politikáról, ahol példának okáért Hillary Clinton, de más női jelöltek is messzemenően nőgyűlölő módon lettek megjelenítve, mint az nemsokára kiderül az elemzésemből, amiben egyrészt azokat a nemi sztereotípiákat vizsgálom, melyekkel a média ábrázolta őket, másrészt azokat a nemileg meghatározott „forgatókönyveket”, melyeket a jelöltek maguk vittek színre a 2008-as választáson (vö. Larson tanulmányát arról, hogy a nők és a politika médiabeli kapcsolatának interdiszciplináris vizsgálata viszonylag új részterület, ahol a legtöbb kutatás a tartalomra összpontosít, ahelyett, hogy az okokat, következményeket és a közönség reakcióit vizsgálná). Hiba lenne feltételezni, hogy önmagában az a tény, hogy a nők száma egy adott maszkulinista intézményben meghaladja azt a számot, amin belül a nők még tokeneknek számítnak, automatikusan a norma érvényével ruházná fel a női hangokat az adott intézményben. Épp ellenkezőleg, a jól látható fenyegetés, amit itt a számarány növekedése jelent a maszkulin hegemoniára nézve, épp ahhoz vezethet, hogy a nyilvános szférában, különösen a politikában, erősödik a szexizmus. Ezért különösen fontos a nyilvános szférát átjáró, nemi jegyekkel telített nyelvhasználat [gendered language] nyelvészeti vizsgálata, hiszen a társadalmi nem színrevitele [the performance of gender] fokozottabb mértékben válik részévé annak, ahogy a közönség érti a politikát. Így *politikai szempontból* válik fontossá, hogy nyelvészetileg szemügyre vegyünk olyan kérdéseket, mint például hogy a francia sajtó és az Academie Française hogyan volt évtizedeken át ellenséges az olyan foglalkozás-megnevezések nőiesítésével szemben, mint a *ministre, maire, professeur*, amik hivatalosan csakis hímneműek lehettek (Gervais-le Garff). Vagy például, hogy az angolban a politikát és a választásokat rendszerint olyan kifejezésekkel és analógiákkal jelenítik meg, melyeket a háború és a sport hagyományosan férfias területeiről vesznek (és ezek nem véletlenül éppen azok a területek, melyek egyben a szexuális metaforákat is adják), olyan kifejezéseket használva, mint a *war room* [„háborús terület, háborús szoba” – kb. egy párt kommunikációs és sajtórészlege a választási kampányok idején], *war chest* [„fegyvertár” – kb. egy párt vagy jelölt által a választási kampány költségeire előzetesen felhalmozott pénz], *critical battleground states* [„kritikus csatamező államok” – olyan államok, ahol előre nem kalkulálható a választási eredmény, ezért ide koncentrálnak a legerősebb kampányok], *candidates being ahead/behind in the horse race* [a versenyben (lóversenyben) jól futó/lemaradt jelöltek], vagy a *rounding the bend* [célegyenesbe fordul], *scoring a knockout punch* [kiütéssel győzött], *taking their gloves off* [többé nem bánnak egymással kesztyűs kézzel], és persze a *to find the right man for the job* [megtalálni a megfelelő férfit/embert

a munkára] kifejezés. Sarah Palin a beszédében, melyet abból az alkalomból tartott 2008-ban, hogy jelölték a republikánus alelnöki posztra, nagyon gyakran használta a gender-specifikus „férfi” kifejezést, ebből tizenháromszor a gender-semleges „személy” vagy „politikus” helyett, így például akkor, amikor John McCain úgy írta le, mint aki „pontosan az a fajta férfi, akit főparancsnoknak szeretnék látni”, és azt állította, hogy „egyetlen férfi van a jelöltek között, aki valaha is harcolt”, egyszerre emelve ki így McCain háborús imidzsét, és nem túl finoman kétségbe vonva Barack Obama férfiasságát.

Noha a terjedelmi korlátok miatt a tanulmányom középpontjában a nemi jegyekkel telített [gendered] amerikai politikai diskurzus fog állni, az összehasonlítás kedvéért érdemes röviden kitérni Barát Erzsébet „The Terrorist Feminist: Strategies of Gate-Keeping in Hungarian Media” című cikkére, melyben a szerző a feminista kritikai diskurzusanalízis szempontjából vizsgálja meg, hogy a „feminizmus” szó hogyan vált becsmérő kifejezéssé a posztszocialista maszkulinista parlamenti diskurzusban Magyarországon. Teoretikus keretként én is használni fogom ebben a tanulmányban a feminista kritikai diskurzusanalízist, és ezen kívül az etnonyelvészetet is, ahol a nyelvvel nem önmagáért foglalkozom, hanem azért, hogy a nyelven keresztül bepillantást nyerjünk egy adott társadalom problémáiba, és hogy nyilvánvalóvá váljék, hogy a hatalom és az ideológia diskurzusbeli komplex működése hogyan járul hozzá ahhoz, hogy fenntartsa és állandósítsa egy nemi szempontból hierarchikus társadalmi rendet a legkülönbözőbb kulturális és intézményi kontextusokon belül, úgy, hogy a folyamatos ismétlés révén a természetesség látszatát kölcsönzi a fennálló egyenlőtlen hatalmi viszonyoknak, és hogy a kívülálló Másik pozíciójába helyezi bele mindazokat, akiket a hegemon társadalmi rendet fenyegetőknek tekint (Lazar, Baxter). Barát a magyarországi nőgyűlölet három diskurzusát különíti el, melyek látszólag eltérőek, sőt, egymással ellentétben is állnak, valójában azonban összefüggenek: az első az antikommunista diskurzus, mely a feminizmust egyszerre bélyegzi az államszocializmus örökségének és rokonának mint olyan kísérletet, mely egy totalitáriánus „vaginokrácia” elérésére törekedne; a második egy Amerika-ellenes diskurzus, mely szerint az „agresszív amerikai feminizmus” idegen a magyarságtól; a harmadik pedig egy homofób diskurzus, mely szerint a feministák „engedetlen nők”, leszbikusok vagy férfias amazonok, akik „terrorizálják” a többi nőt azért, hogy azok is kövessék az ő mérgező, veszedelmes ideológiájukat. Ez a három – politikai, nacionalista és szexuális – diskurzus nem egyszerűen csak átfedi egymást, hanem végső soron egymás szinonímái is, hiszen ugyanazt az ősi technikát alkalmazzák: a vélt

ellenséget rágalmozással, trivializálással, sértegetéssel és nevetségessé tétellel szorítják retorikailag sarokba.

Történeti szempontból Barát elemzése összevethető Sharon Achinsteinével, aki az angol forradalom idejéből származó pamfleteket vizsgált, amelyek pornográf támadásokkal és szexuális rágalmozással démonizálták és tették bűnbakká a nőket mint házártsos asszonyokat és boszorkányokat – ezek a támadások egyszerre értelmezhetők úgy, mint amik pszichológiai gyökerű általános férfiszorongásokról szólnak, de úgy is, mint amik konkrét társadalmi változásokra adott kulturális válaszok egy adott lokális kontextusban. Ha még tágabb történeti keretek felé mozdulunk el, akkor érdemes figyelembe venni a Barbara Garlick és társai szerkesztette *Stereotypes of Women in Power: Historical Perspectives and Revisionist Views* című kötetet, mely azt vizsgálja, hogy a különféle kultúrákban és történeti korokban a magánszférából a nyilvánosba átlépő nőket milyen sztereotípiákkal bélyegezték meg, mint amilyen például a dominanciára törő özvegyasszony, a boszorkány vagy a cselszövő ágyas képei voltak. Lásd még Christina Neufeld tanulmányát a nők középkori szatirikus ábrázolásairól, ezeknek a nemi jegyekkel telített diszkurzív módjairól, ahol a nők deviáns nyelvhasználókként jelenítődtek meg mint fecsegő pletykafészek, házártsos háрпиák vagy káromkodó boszorkányok (a nők mint „háрпиák” történetéről lásd még Vasvári). Megjegyzésre érdemes az a témánkhoz közelebb álló eset is, hogy amikor 1997-ben a brit Munkáspárt földcsuszamlásszerű győzelmet aratott, és történelmet írt azzal, hogy váratlanul 101 munkáspárti képviselő is bejutott a brit parlamentbe (és így a képviselők majdnem egynegyedét tették ki), a sajtó azonnal trivializálni próbálta az esetet azzal, hogy az újonnan megválasztott nőket „Blair bábijainak” [Blair’s Babes] és „Blair mezei képviselőnőinek” [Blair’s Backwenchers] titulálta. Akkoriban az újságíró Polly Toynbee úgy ítélte meg, hogy az első kifejezés „pusztán egy hétköznapi nőgyűlölő címke, ami egyedül csakis a használója lusta gondolkodását, előítéletességét jelzi” (Guardian 2001. március 16). De ha beleolvasunk Rachel Cooknak a *The Observer*-ben tíz évvel később megjelent cikkébe, melyben a fenti nők közül többen is megszólalnak, és visszaemlékeznek arra, hogy annak idején milyen szexista megnyilvánulásokat és más megfélemlítéseket kellett elszenvedniük, akkor nyilvánvaló, hogy a média által teremtett ilyen gender-konstrukciók nem pusztán hétköznapi, banális kirohanások, hanem úgy működnek, hogy érvénytelenítik a nőknek mint politikai vezetőknek az elfogadhatóságát.

Nemrégiben, a 2009-es brit választási kampány során Gordon Brown miniszterelnök munkáspártjának női képviselőit a sajtó úgy ábrázolta, mint akik „Gordon leányai” [Gordon’s Gals] vagy akik „cuki barnák” [Brown Sugars– lefordíthatatlan szójáték a miniszterelnök Brown (Barna) nevével],

miközben David Cameron tory pártjának női tagjai „Cameron csinibabái” [Cameron’s Cuties], „Dave babái” [Dave’s Dolls] lettek, a liberális demokrata Nick Clegg pártjának színeiben induló nők pedig „Nick nimfácskái” [Nick’s Nymphets] (Mavin et al.). Mindezt érdemes egybevetni azzal az esettel, hogy amikor Chirac idejében, 1995-ben Alain Juppé miniszterelnök első kormányának 27 százaléka nő volt (négy miniszter és nyolc államtitkár), ezeket a nőket „Jupettes”-nek [szoknyácskák] hívták, ami egy szójáték Juppé nevével és a francia *minijupe* (miniszoknya) szóval. Az Egyesült Államokban pedig, ahol a republikánusok populista jobbszárnya Tea Party-nak [Tea Párt / teadélután] nevezte el magát, Sarah Palint és a többi, őt utánzó vonzó nő jelöltet „teadélutáni süteménynek” [Tea Party Crumpet] hívták, ahol is a „crumpet”, csakúgy, mint a „tart” [torta, gyümölcslepény] a szexuálisan kívánatos nő vulgáris megnevezése (a nő mint édesség, csemege metaforikus lexikalizációjáról lásd Hines, a nőgyűlölő jelzőkről általában lásd Caputi).

Rebecca Traister, egy fiatal feminista belpolitikai újságíró, aki 2008-ban a Salon.com-nak tudósított az országos jelölőgyűlésekről, a *Big Girls Don’t Cry: Hillary Clinton, Sarah Palin, Michelle Obama and the Year that Changed Everything* című könyvében rámutatott, hogy a 2008-as elnökválasztás során mennyire fontos szerephez jutottak a nőekkel, a hatalommal, a szexizmussal és a feminizmussal kapcsolatos kérdések, és arra a következtetésre jutott, hogy abban az évben a nőfelszabadítási mozgalom új erőre kapott. Hasonlóképp, a kampány utolsó napjaiban a *The Washington Post* címlapon hozott egy cikket, mely szerint ez az év „a Nő Éve volt”, és ünnepelte a nőket, akik a korábbi korlátokat áttörő győzelmeket arattak. És csakugyan, az országnak a történelme során soha nem volt még két annyira széles körben ismert női jelöltje, mint 2008-ban, Hillary Clinton és Sarah Palin jelöltsége idején, egy évvel korábban pedig Nancy Pelosit választották házelnöknek, aki ezzel a minden idők legmagasabb posztjára megválasztott nő lett Amerikában. Anna Kornblut, aki a 2009-ben megjelent *Notes from the Cracked Ceiling* című könyvében Traisterhez hasonlóan szintén egy minden részletre kiterjedő beszámolót írt a 2008-as kampányról, a beszámolóját – éles ellentétben a fenti optimista értékelésekkel –, azzal zárta, hogy azok a régi sztereotípiák, melyek a kampány során újjáéledtek, a feminista jelöltek ügyét évtizedekkel vetették vissza. Jane Caputi szintén nagyon szemléletesen kimutatta, hogy ez a történelmi szempontból egyedülálló kampány, ami annyi reményt keltett, egyben sok nehezítést, előítéletességet is a felszínre hozott a biológiai és társadalmi nemekkel, a faji és osztálybeli hovatartozásokkal kapcsolatban. Caputi a gyűlöletbeszéd színes anyagi kultúráját reprezentáló egy hihetetlen készletet gyűjtött össze kampánykitűzőkből, -matricákból, választási kalapokból, babákból és plakátokból. Ezekkel jól illusztrálhatók a másikká tételnek, idegené tételnek,

démonizálásnak, dehumanizálásnak és a megfélemlítésnek az ismétlődő technikái, ahol a megfélemlítés a jelöltekre, mindenekelőtt Hillary Clintonra és Barack Obamára irányult, akiket gyakran együtt is támadtak. Íme két példa, amikben keveredik a szexizmus a rasszizmussal, és amik jól szemléltetik ennek a diskurzusnak a hangnemét: T-nyakú póló, amire az van írva, hogy „Bárcsak Hillary O. J. Simpsonhoz ment volna feleségül” és „Obama úgy szereti Amerikát, ahogy O. J. szereti Nicole-t” (vö. Dickinson&Anderson cikkét arról, hogyan démonizálják a fekete férfiakat és mindenféle bőrszínű nőket gonoszként, ezáltal állítva újra középpontba a fehér férfiaságot; Robin Lakoff „Many Stories” & *Language War* 194-226. oldalait az O.J. Simpson-ügyről; továbbá lásd Dines írását arról, hogy a fehérek hogyan ragaszkodnak mániákusan ahhoz, hogy az „uborkafára felkapaszkodott” fekete férfiak szexuális és gazdasági fenyegetést jelentenek, valamint, hogy milyen szexuálisan dehumanizált képek révén ábrázolódnak).

Az elkövetkezőkben arra törekszem, hogy tovább dokumentáljam: Kornblutnak igaza lett, amikor pesszimista módon ítélte meg azt, hogy milyen kárt okozhatott a 2008-as kampány szexista diskurzusa. A 2010-es időközi választásokon, amit úgy harangoztak be, mint ami újra „a Nők Éve” lesz a politikában, a 2008-ashoz képest jóval kevesebb nő indult, és Nancy Pelosi, az eddigi legmagasabb posztra megválasztott nő sem volt **már sokáig a házelnöki hivatalában**. Mint Kornblut kimutatta, 2008-ban a női jelölteket valójában pont úgy figurázták ki országszerte, ahogyan rendszerint csak a szoknyavadász vagy a kivételesen ostoba módon korrupt férfpolitikusokat szokták

Sokatmondó adat, hogy Traister könyvének figyelemfelkeltő címében a harmadik név, ami Hillary Clinton és Sarah Palin után szerepel, Michelle Obama neve. Michelle Obamát, bár ő maga nem volt jelölt, a kampány kezdetén erősen támadták, mondván, hogy nem eléggé hazafias érzelmű, és hogy faji indulatok fűtik, hiszen egy olyan fekete női stílusban szólalt meg, ami sokkal nyersebb és kritikusabb volt, mint amit a társadalom többsége még elfogadhatónak tartott (a fekete női diskurzusok stílusairól lásd Houston&Davis). Híressé vált, hogy a konzervatív Fox News Obama „baby mamá”-jának hívta őt – a kifejezést lekicsinylően használják arra a nőre, akinek egy fekete férfitől gyereke született (és ehhez még a férfi barátjának sem kell lennie), ennyiben ez a sértés lényegében alig különbözik attól, mintha „Obama kurvájának” hívták volna. Nem sokkal később Michelle Obamának alaposan átalakították a beszédstílusát és az öltözködését, ezért a továbbiakban a beszédében már inkább az alacsony származását hangsúlyozta, azt, hogy egy rabszolgának az unokája, és egy nagyrészt néma divatikonná vált, aki alternatív amerikai divattervezők ruháit népszerűsíti.

Míg Michelle Obamát lényegében azzal az indoklással támadták, hogy túl agresszív, az egyik leginkább sokatmondó rasszista rágalom, melyet Barack Obama ellen felhoztak, az az itt következő hihetetlen kijelentés volt, mellyel Kathleen Parker, a *Washington Post* rovatírója jellemezte Obamát:

Nem, nem azt mondom, hogy Obama egy anyámasszonykatonája elnök [girlie president]. De egykönnyen retorikai tesztoszteronhiánnyal küszködhet, ha arra kerül a sor, hogy meg kell küzdenie egy válsággal, holott máskülönben bőven el van látva vele. (Berry 2010. június 30)

Ha eltekintünk a rossz mondatfűzéstől, akkor Parker azt mondja, hogy noha Obama fekete férfiként, a fizikai adottságok terén, bőségesen el van látva, mégis, a politikai küzdelmekben olyan gyenge, mint egy nő. Azaz míg Michelle Obamát azzal vádolták, hogy egy uborkafára felkapaszkodott dühös fekete nő, és azzal is, hogy kritikus és kasztráló feleség, Barack Obamának viszont épp az lett volna a hibája, hogy nem elég dühös – és főleg azon baloldaliak szerint, akik ma azzal vádolják, hogy „gyáván kihátrált”, és engedett a republikánus nyomásnak (de persze ha agresszívabban lépett volna fel, akkor meg az alapján támadhatták volna, hogy „dühös fekete férfi”, aki mélyen gyűlöli a fehéreket). Bár mindez látszólag faji előítéletekkel operáló diskurzus, az Obama-házaspár elleni kirohanások szexuális kifejezésekbe vannak ágyazva. Akárhogy is, a szokványos sértések közül, melyek a férfi jelölteket érik, a lehető legrosszabb az, amikor nőiesítik őket, ahogy ez egy másik demokrata férfinelől, John Edwards-zal is megesett 2008-ban, aki azért vált köznevetség tárgyává, mert nagyon drága fodrászhoz járt, és túlzottan is sokat foglalkozott a külsejével. A jobboldal politikai szakértője (pundit), Ann Coulter szintén „meleg”-nek [gay] nevezte Edwardsot, de később állítólag „tisztázta” magát, mondván, hogy amikor a kifejezést használta, akkor azt nem úgy értette, hogy Edwards ténylegesen is homoszexuális lenne, hanem inkább úgy, mintha az iskolaudvaron csúfolódna, ahol a kifejezés inkább „anyámasszony katonáját” [wuss] jelent (a kifejezés az angol eredetiben a „gyáva” és a „gyenge” jelentéseit kombinálja, „gyenge, gyáva férfit” értenek rajta), és hogy ezért ő csak annyit mondott volna, hogy Edwards „nem elég férfias vagy tiszteletet parancsoló ahhoz, hogy főparancsnok lehessen” (Fox News, 2007 március 6.) (a „gay” terminusról mint a melegdiskurzus részéről lásd Pascoe).

A kísérlet, hogy feminizálják Barack Obamát, jobboldali körökben együttjár a mániával, hogy elterjesszék róla, miszerint muszlim, és nem is Amerikában született; ahol is mindkét, Obamát a Másik pozíciójába helyező mítosz lényegileg túlmegy azokon az egyszerű állításokon, hogy egy afro-amerikai férfiban nem lehet megbízni, vagy hogy inkább csábító, mintsem vezető. A rasszista és szexista diskurzusok összejátszását Dee Dee Myers,

Clinton korábbi sajtófőnöke messzemenően kiaknázta, amikor, rájátszva Maya Angelou egyik korábbi megjegyzésére, azon viccelődött, hogy ha Bill Clinton – aki szegénynek született, az anyja egyedül nevelte fel, imádja a gyorséttermi kosztot és szaxofonozik – volt valójában az első „fekete elnök”, akkor viszont Obama lehet az első női elnök. Röviden, míg a kampány során a jobboldal azon az alapon becsmérelte Obamát, hogy nem eléggé férfi, a baloldal szemszögéből nézve neki még mindig jóval nagyobb mozgástere maradt arra, hogy nő legyen, mint Hillary Clintonnak. Mindenesetre, ahogy erre fentebb utaltam, két év elteltével a baloldalon is feltűntek néhányan, akik hangosan arra biztatják Obamát, hogy „legyen férfi” [to man up], mint például a „Légy férfi, Obama, vagy add át a helyet Sarah Palinnek” rovatban, ahol azt ajánlják neki, hogy „hagyd a fenébe ezt a professzoros, közösségszervező közléputat, és verj be néhány fejet” (Reilly 2010. február 11). Vagy, ahogyan Michael Sherer ezt tömörebben megfogalmazta egy 2007-es *Salon*-ban megjelent kommentárjának a címében: „Hillary a Marsról jött, Obama a Vénuszról: a demokraták lehetséges elnökjelöltjei között a vezető férfi egy nő, a vezető nő pedig egy férfi”. Sherer a továbbiakban azon élcelődött, hogy Obama visszautasított bizonyos férfiasságmetaforákat, amikor egyik beszédében azt mondta, hogy „az ember nem sportból indít háborút”, és Sherer szerint az olyan buzdító kijelentéseivel, mint „nemzetként megtalálhatjuk jobbik énünket” és „nagy álmokat álmodhatunk”, sikeresen tett büszkévé „népdalénekes hölgyeket” (2007. július 12).

Annak kapcsán, hogy a média hogyan kezeli a nyilvános szférában megjelenő nőket, Deborah Cameron (8) mutat rá arra, hogy a nők kizárása nyilvános kontextusban nem feltétlenül jelent teljes kitiltást, hanem megvalósulhat a nemek közti munkamegosztással is, például úgy, ahogyan pár évtizeddel korábban a BBC tette: ott az volt az elgondolás, hogy nem jó, ha a híreket női hangon mondják be, leszámítva a nem komolynak számító programokat. Érdeemes megjegyezni, hogy az első női hírolvasó, aki a BBC-ben rendszeresen feltűnt, Angela Reppon volt 1975-ben, akire széles körben úgy hivatkoztak, mint aki „a gondolkodó ember / férfi ínycsalata” [the thinking man’s crumpets], és akit végül a kora miatt tettek ki a műsorból. Ami a politika szféráját illeti, Karen Ross szerint a női országgyűlési képviselőket a média csak elvétve kezeli úgy, mint férfi kollégáikat, helyette elsősorban nőként alkotja meg őket, és csak másodsorban politikusként, ahol a fontosságukat úgy csökkentik, hogy a magánéletükön, lakásuk berendezésén, öltözködésükön, frizurájukon, sütni-főzni tudásukon elmélkednek, na és persze a korukon, melyekre együtt időnként úgy hivatkoznak, mint a három H-ra: haj, szoknyaszegély, férj [hair, hemline, husband]. Felidézhetjük azt is, hogy Geraldine Ferrarótól, aki 1984-ben az

első nő volt, akit az alelnöki posztra jelöltek, Jim Buck Ross mezőgazdasági és kereskedelmi biztos azt kérdezte, hogy „Tud ön áfonyás muffint sütni?“, míg a *Meet the Press* című tévéműsorban azt tudakolták tőle, hogy „Elég erős ön ahhoz, hogy ha neadjisten úgy hozza a sors, akkor megnyomja a Gombot?“ (quoted in Jamieson 107). Nehéz elfelejteni azt is, hogy micsoda izgalmat keltett Hillary Clinton egyik 1992-es megjegyzése, amit még First Ladyként tett: „gondolom, maradhattam volna otthon, hogy süteményt süssek és teát főzsek, de inkább úgy döntöttem, hogy eleget teszek a hivatásomnak“ (quoted in Anderson 2004, 17).

Mindaz, amiről eddig szó esett, nem azt akarja jelenteni, hogy a férfiaknak könnyű dolguk lenne, amikor meg akarnak felelni azoknak a kulturálisan definiált mitikus követelményeknek, melyek meghatározzák, miféle férfiasságot kéne fellelni a jelöltekben. Az, hogy nincs könnyű dolguk, kiderül a következő gúnyos hangvételű sajtóközleményből is, amely a szavazófülkékből távozó válaszain alapulva próbálta megrajzolni, milyen is lenne a tökéletes elnökjelölt profilja 2008-ban:

Keresünk: egy volt ministránsfiút délnyugatról, aki beszél spanyolul, egy gazdag ohioi republikánus családba nősült be, és aki forradalmasította az internetet, miután önkéntes tűzoltó volt Floridában. Kínálunk: az Egyesült Államok elnökének pozícióját. Az ideális jelölt a Becsület érdemérem birtokosa, harctéri tapasztalattal rendelkezik, és olyasvalaki, aki hozzájárult a kapcsolatok normalizálásához Vietnammal. Elengedhetetlen követelmények:

- szeresse a szabadtéri sportokat. Bennfentesen és lazán tudjon beszélni a vadászatról, horgászatról és az autóversenyzésről [drop his g's when talkin' about huntin' and fishin' and car racin'] - korábban a Michigani Egyetem színeiben játszott hátvédként a Rose Bowl egyetemi futballjátékokon
- legyen képzett közgazdász, aki Minnesotában tanított, ahol találkozott későbbi feleségével, egy ápolónővel, akinek az apja korábban kormányzó volt
- legyen önkéntes tűzoltó, aki „azonnal a kisteherautójába pattant azért, hogy segítsen a World Trade Centernél“
- legyen milliomos, aki a maga erejéből küzdötte fel magát, és szoftvereket fejlesztett.

George D. Bush, aki ugyan lehangolóan rosszul alakította a fenti leírásból mind a sikeres üzletembernek, mind a háborús hősnek a szerepét (a laza beszédstílus viszont annál jobban ment neki), sokáig próbálkozott azzal, hogy fenntartsa a nyers, „igazi férfi“ imidzsét, az amerikai férfiasság egy

képét, azzal, hogy igyekezett olyasvalakinek mutatkozni, aki egyszerre hősi vezető és nyers cowboy. Tette ezt olyan férfiasságkellékek segítségével, mint a puska, a fehér Ford kisteherautó és a fehér cowboykalap, és azzal, hogy láncfűrészsel pózolt bozótirtás közben, és cowboyfilmekbe illő nyelvezettel nyilatkozott arról, hogy Osamát „élve vagy halva” el kell kapni – mindegy bőséges példával szolgál a David S. Gutterman és Danielle Regan szerkesztette „Straight Eye for the Straight Guy” (lásd még Roper és Carver írásait a „harcos férfi” metaforájának kulturálisan középponti szerepéről).

Talán Nancy Pelosi – akinél magasabb posztra mindmáig nem választottak meg nőt Amerikában, legalábbis addig nem, míg Sarah Palin hirtelen fel nem tűnt a nemzeti politika színpadán – volt az a női politikus, aki a legfeddhetetlenebben „nőiesen” vitte színre a nőiességét, és aki valamennyire ki tudott térni azok elől a problémák elől is, amelyek a nyilvánosságnak mutatott képpel kapcsolatosak, és amelyek annyi bosszúságot okoztak Hillary Clintonnak. Pelosi, aki „öt tündéri gyermek anyjaként” vált ismertté, de úgy is, mint aki „acélos gerincű”, gazdag és elbűvölő feleség, ötgyerekes anya és négy unoka nagymamája, aki Armanit visel, megosztja a csokoládé iránti szenvedélyét és a háztartási ismereteit a médiával, és aki házelnökként a beiktatási beszédekort megtöltötte a színpadot a kollégái gyerekeivel és unokáival. De a hagyományos nőiesség eme gondosan felépített előadása sem óvta meg attól, hogy Ken Sunshine kommunikációs tanácsadó ne vádolja meg azzal, hogy amellett, hogy feleség, anya és nagymama, csak a szabadidejében Házelnök, vagy attól, hogy rendszeresen úgy jellemezzék, mint aki követelőző, bolond, gonosz mint a kígyó, vén boszorka, szajha, vagy épp a James Bond-filmek szereplőjéhez, a cselszövő Pussy Galore-hoz hasonlítsák (Dabbouse & Ladley). A YouTube-on úgy is szerepel, mint egy ötven láb magas terminátor, aki az amerikai kultúra elpusztítására tör,¹ de vannak olyan internet-oldalak is, ahol olyan címetek lehet olvasni, mint például hogy „Nancy Pelosinak állítólag hatalmas pénisz van, akkora, mint egy férfinak.”

Hillary Clinton már First Ladyként, később pedig szenátor-, majd elnökjelöltként is sokkal rosszabbul boldogult, mint Nancy Pelosi, annak ellenére, hogy az ellenük felhozott sztereotipikus rágalomok végső soron azonosak. Mint azt Regina G. Lawrence és Melody Rose írják tanulmányukban, ahhoz, hogy Hillary Clintonnak végül nem sikerült megszereznie a Fehér Házat, legalább három, egymást kölcsönösen összefüggő tényező is hozzájárult: a politika nemekkel kapcsolatos sztereotípiái, a média korabeli normái és rutinjai, és az adott egyéni jelölt az ő sajátos politikai kontextusával. A változók ezen hálóját megnehezíti, hogy elkülönítsük a szexizmus hatását a többi tényezőétől, és ez a háló tette

¹ <http://www.youtube.com/watch?v=EnHiN6Pwwos>

lehetővé sokak számára azt is, hogy tagadják a szexizmus hatását, amikor egyedül a többi tényezőre összpontosítottak. De akármi is legyen Hillary Clinton tényleges és képzeletbeli politikai hátrányossága, az nem kérdés – ahogy ezt Heldman is tömören megállapította („Cultural Barriers”) –, hogy Clintont úgy jelenítették meg, mint aki „szuka” és „kiheréli a férfiakat” [ballbuster], cserébe azért, hogy volt mersze belemenni a nagyfiúk játékába az ő szabályaik szerint, azaz azért, mert nem felelt meg a nőiséggel kapcsolatban hagyományosan támasztott elvárásoknak – bár, mint azt láttuk, az ultra-nőies Nancy Pelosi sem boldogult túl jól ezen a téren.

Hillary Clinton már First Ladyként is egyike volt a legvitatottabb figuráknak, akire hol társelnökként, hatalomhajhászként, a baby boom-nemzedék nőinek szimbólumaként, született hazudozóként hivatkoztak, hol meg úgy, mint aki úttörő, nemzetközi aktivista és a nők és gyerekek védője (Trent & Short 113). Karin Vasby Anderson 1999-ben elemezte Hillary Rodham Clintonnak mint First Ladynek és szenátorjelöltnek a politikai identitását, és arra jutott, hogy a „szuka” (*bitch*) imidzs, amit a médiában ellene fordítottak, a politikai identitását szexista karikatúrává alakította, elhalványította a tényleges üzenetét, és behatárolta a politikai cselekvésének lehetőségeit (vö. még Lakoff, *Language Wars* 158-193). Ugyanebben az évben Charlotte Templin azt vizsgálta, hogy a karikaturista – ami majdnem kizárólagosan férfifoglalkozás – mennyire rögeszmésen foglalkoztatja a First Lady személye, és azt, hogy az ábrázolásait mennyire átjárja a nyílt és gyakran kimondottan gusztustalan szexizmus, kezdve a nemi szerepek megfordításától, ahol Hillary Clintont radikális feministaként és elférfiatlanító figuraként ábrázolták, olyan feleségként, akitől szeretne megszabadulni a férje, röviden, úgy mutatva be őt, mint „nőiességében bukott nőt”, aki „nem jól alakítja a nemi szerepét”, és akit ezért jogosan büntetnek. Semmilyen más First Ladyt nem címkéztek fel ilyen gyakran, és említésre érdemes az is, hogy az állítólag liberális értékrendű karikaturisták rajzai tartalmukban lényegileg nem különböznek a legtöbb konzervatív karikaturistáétól. Az amerikai tömegkarikatúra a története során a rasszista és szexista mítoszok újratermelésének az egyik legfőbb formája volt, és eközben a humorra hivatkozott.

Judith Trent és Cady Short-Thompson Hillary Clinton diszkurzus-kompetenciáját [discourse competence] vizsgálták azon beszédei alapján, melyeket First Ladyként és jelöltként tartott. Az előbbieken a férfias, nőies és semleges stílusok retorikai vegyítését találták, míg a kampánybeszédeiben egy sokkal nyíltabban erőteljes és agresszív nyelvezetre bukkantak, és arra, hogy itt használta először az egyes szám első személyt, az „én”-t, továbbá, hogy mélyebben belement a konkrét kérdések tárgyalásába, de nem lépett fel agresszívan az ellenfeleivel szemben, sőt, néhol gondozó-nevelői stílusban

szólalt meg. Karlyn Kohrs Campbell azt veti össze, hogy míg Elizabeth Dole, egy korábbi elnökjelölt felesége (aki később szintén elnökjelölt lett) lerombolta a saját Ivy League-beli szakértői hitelét azzal, hogy a saját délies stílusában szólalt meg egy republikánus gyűlésen, addig Hillary Clinton tipikusan került gyakorlatilag minden olyan beszédbeli megkülönböztető jegyet, mellyel a nők saját nőiességüket nyilvánosan meg szokták jeleníteni, és helyette egy személytelen tónust használt, csak minimális információkat tárt fel saját magáról, és a gondolatait deduktívan fejtette ki, mintha egy ügyvédi tájékoztatót lenne. Ha beszélt is saját magáról mint anyáról, lányról és nőről, akkor sem vette fel az ezeknek megfelelő diszkurzív szerepeket a beszéde során. Lásd még a Blight és társai írta tanulmányt, ahol a szerzők azt a felhajtást vizsgálják, amit a média csapott akörül, hogy Hillary Clinton megtalálta volna a „hangját”, és hogy megmutatta a „női” oldalát azzal, hogy állítólag elsírta magát, amikor New Hampshire-ben győzelmet aratott az előválasztáson; Blighték Clintonnak az esemény előtti és utáni kampánybeszédeit vetik egybe. J. Lustick Hillary Clinton és Sarah Palin beszédeit veti össze, melyekben Clinton azt sugallja, hogy nem saját magáért küzd, hanem minden nőért, aki mellette áll, és végső soron úgy utal magára, mint egy anyára, aki kiáll az országáért, és ez a szerep lenne az, ami arra kötelezi őt, hogy megvédje a nemzetét; míg Palin úgy sorolja be magát, mint aki a katonák egyikének az anyja és „csak egy átlagos hagyományos anya” [hockey mom] Lustick következtetése az, hogy míg Clinton a modern, harmadik hullámbeli feminizmus napirendi kérdéseit hozza, addig Palin antifeminista, aki előszeretettel redukálja a nőiességet olyasvalamire, ami a háziasszony-mivolttal és a konzervatív anyasággal függ össze.

Melody Rose és Regina Lawrence Hillary Clinton hirdetéseit, weboldalát, a kampány során használt fényképeit elemezték, és arra a következtetésre jutottak, hogy Clinton a kampány nagy részét azzal töltötte, hogy megpróbált felépíteni egy „gender-semleges” üzenetet, néminemű nőies ékítménnyel, de aztán később, a jelöltállító gyűlések során teljességgel férfias lett. Clinton persze időnként kísérletet tett arra, hogy megmutassa, milyenfajta *női* jelölt is ő, ezek közül a leghíresebb a 2007. januári eset: „Anya vagyok. De azért indulok az elnökségért, mert azt gondolom, hogy én vagyok a legalkalmasabb személy arra, hogy 2009 januárjától elnök legyek”. Korábban, a kampányindító kisfilmjében, miközben a nappalija díványán ült, azt mondta a tévénézőknek: „Beszéljünk. Diskuráljunk. Osszuk meg egymással, mit gondolunk”, aminek kapcsán a liberális politikai humorista Jon Stewart elviccelődött azon, hogy vajon milyen hatást válthattak ki Hillary Clinton szavai a férfiakban, akik közismerten túl macsók ahhoz, hogy útbaigazítást kérjenek, amikor vezetnek: „Akár vissza is szállhatnál a kampánybuszodba, az Azt Hiszem Igazán Beszélünk Kéne

expresszvonatba, hogy ott mondd el, mi is az új Irak-politikád, ez a Gyerünk, Amerika, Álljunk Csak Meg, És Kérjünk További Útbaigazításokat duma” (*The Daily Show with John Stewart* 2007. január 29).

Az összes sztereotipikus és trivializáló gender-metafora közül, amit arra használtak, hogy Hillary Clinton szerepét úgy írják le, mint a nyilvános életben „rakoncátlan nő”-ét, a leggyakrabban a „szuka” [bitch] kifejezést alkalmazták (időnként a rá rímelő „banya” [witch] kifejezéssel párosítva vagy azzal változtatva, vagy hivalkodóan kihagyva a szót mint olyasvalamit, ami „rímel a banyára”), rá is, és más női jelöltekre is, olyannyira gyakran, hogy a „szukát” értékelhetjük úgy, mint ami a női identitás egyik archetípusa, aminek egyben az is a szerepe, hogy retorikailag sarokba szorítsák és megfegyvelmezzék vele a hatalommal bíró nőket. A „szukadiskurzus” arra szolgál, hogy egyfajta retorikai keretként előre kirajzolja a politikai narratívákat, és befolyásolja a női vezetők populáris értelmezését. Az 1984-es év, amikor George H. W. Bush-t újraválasztották Reagan alelnökének posztjára, az az év volt, amikor az alelnöki poszt körüli viták középponti szerepűvé váltak. A Bush és Ferraro közti leszámolásra jó előre lehetett számítani, mivel Ferraro, aki a demokrata elnökjelölt Walter Mondale mellett indult el alelnökjelöltként, az első nő volt, akit egy nagy párt jelölt országos posztra. A vita után Barbara Bush úgy hivatkozott Ferraróra, mint aki „egy négymillió dolláros _____”. Nem mondhatom ki a szót, de rímel a banyára [witch]” (quoted in Kornacki 2010. november 22). Korábban, ugyanazon a héten Peter Telley, Bush sajtófőnöke már bajba került azzal, hogy azt mondta, Ferraro úgy jött le a vitában, mint aki „túl gonosz” [too bitchy], ezért később Barbara Bush is azt állította, hogy a kihagyással operáló sértésében „banyára” gondolt, aminek persze nincs semmi értelme, hiszen épp ez volt az a szó, amire a kihagyott szó rímelt (vö. Lim, Tamayo írását a „szuka”- és a jogi diskurzusról, és Troutman cikkét arról, hogy ezt hogyan használják máshogy az afro-amerikai angol nyelvben).

Másfél évtizeddel azután, hogy Barbara Bush megtette híres becsmérlő megjegyzését Geraldine Ferraróról, egy 2010-es közvéleménykutatásban Robin Gerner szintén úgy találta, hogy „a *rich* [gazdag] szóra rímelő” kifejezést igen gyakran használják negatívumként Hillary Clintonra, olyanokkal együtt, mint a megbízhatatlan, ambiciózus, tisztességtelen, hataloméhes, önző, egocentrikus, hazug, rémítő, arrogáns, hideg, becstelen, művi, basáskodó (vö. Miller et al. írását a további jelzőkről, mint például a titkolózó, ijedős, megosztó). Sem Obama, sem McCain soha még a közelébe sem jutott annak, hogy ennyire negatív reakciókat váltson ki: az előbbi legnegatívabb megítélése az volt, miszerint tapasztalatlan, arrogáns, megfelelő képzés híján lévő, nem igazán hazafias érzésű és bátortalan, míg az utóbbi esetén az, hogy öreg és megbízhatatlan. Érdekes módon, bár mind

McCain, mind Hillary Clinton ugyanazért a posztért küzdöttek, McCain ráadásul nem is első alkalommal, mégis csakis Clintont hívták „hataloméhesnek”. Vö. néhány női szerző tollából származó cikket, különösen Katie Roiphe és Amy Wilentz írásait a Morrison szerkesztette kötetben a Hillary Clintonra értett „hamis” és „ambiciózus” kifejezésekről. Ahogy azt a nyelvész Deborah Tannen röviden összefoglalja: amikor Hillaryt úgy festik le, mint aki „hideg, ellentmondást nem tűrő, kemény, mindennek maga jár utána és ambiciózus, akkor érdemes elgondolkodnunk azon, hogy mennyire nem lehet ezeket a jelzőket negatívumként használni egy férfi jelöltre! (Morrison 133). Tina Fey komikus megpróbált humorizálni a Hillary Clinton ellen irányuló, nem csituló szukadiskurzuson a *Saturday Night Live* tévéműsorban (2007. február 26.), amikor feltette a kérdést, hogy miért van az, hogy egyre több nő szavaz Obamára, és azon tűnődött, hogy talán azért, mert Hillary Clinton egy „szuka” lenne, amit aztán így háritott: „Hadd mondjak erről valamit. Igen, az [mármint szuka]. Én is az vagyok, és ő is az [itt Amy Pohlerre mutatott]. A szukák azok, akik elintézik a dolgokat.”

A kampány során Hillary Clinton a médiában a legundorítóbb, vehemensen nőgyűlölő támadások céltáblájává lett, avagy, ahogy ezt Rebecca Traisler megfogalmazta, céltáblája „egy rosszul palástolt gyűlölet- és neheztelésözönnek, ami a médiában nyilatkozó dühös férfiak szabadítottak el” (Traisler „The Witch Ain’t Dead”). Míg a megjegyzések legtöbbször nem meglepő módon olyan férfi hírmagyarazóktól és megszólalóktól származik, akik a betelefonálás rádióműsorok, a Fox televíziócsatorna és a blogoszféra jobboldali infrastruktúrájába tagozódnak, de néhány olyanoktól is, akik állítólag máskülönben liberális férfi szakértők és komikusok, további néhány megjegyzés pedig közismert női hírmagyarazók szájából hangzott el. A megjegyzések közül sok jócskán túlmegegy a politikai ellenfelek iránt táplált szokásos rosszindulaton, és sokkal inkább karaktergyilkossággént vagy démonizálásként jellemezhető, a személy megsemmisítésének politikájához tartoznak. Íme egy válogatás a tipikusnak mondható megjegyzések közül:

- Pen Jilette komikus azon viccelődött, hogy Hillary Clintont bizonyára nyugtalaníthatja, hogy Obama előnybe került azzal, hogy épp akkor a fekete történelem hónapja volt, miközben nincsen „fehér szukák hónapja”.
- Az MSNBC hírcsatornán Tucker Carlson kasztrációs fenyegetésként írta le Clintont, mondván, akárhányszor megjelenik a képernyőn, ő ösztönösen összezárja a térdeit.
- Ugyanezen viccelődött egy késő esti talkshow vezetője, Jimmy Kimmel: „Az Obama-lányok kiskutyát kapnak. Biden egy németjuhász-kölyköt kap, és Hillary Clinton fogja ivartalanítani és kiherélni őket.

- Rush Limbaugh, egy betelefonálás rádióműsor vezetője, ugyanaz, aki korábban a „femináci” kifejezést is népszerűsítette, 2008-ban pedig a „Heil Hitler” feliratú kampánykitűzőt, melyen Hillary volt látható Hitler-bajusszal, azt mondta: „Vajon az amerikaiak tényleg azt szeretnék, hogy egy nő a szemük láttára, napról napra öregedjen meg?”
- Szintén az életkor miatti hátrányos megkülönböztetést [ageism] vegyítette a szexizmussal Mike Barnicle hírmagyarázó, amikor Clintont azon az alapon kritizálta, hogy „úgy néz ki, mint valakinek az első felesége, amikor válóperes ítéletre várakozik, - Don Imus rádiós műsorvezető úgy hivatkozott rá, mint „az a lapátfogó boszorkány, a sátán”, és mint „Bill Clinton kövér, ronda felesége, a sátán”.
- A CNBC-nek dolgozó Christopher Hitchens úgy írta le Clintont, mint aki felváltva hol érzélgős, hol rosszindulatú [bitchy].
- A Fox tévécsatorna híradósa, Neil Cavuto szerint Clinton „próbál megszabadulni a kemény, kissé rosszindulatú [bitchy] imidzsétől”.
- Jack Cafferty a CNN-en Clintont egy „szitkozódó anyához” hasonlította, aki „épp próbálja túlkiabálni a gyereket”.
- Bill Kriston a Fox csatorna híradójában azt mondta, hogy Clintont egyedül a fehér nők támogatják, és „a fehér nők már önmagában is problémát jelentenek, olyat, amivel, mint tudjuk, mind együtt élünk”.
- A Facebookon csoportok alakultak a ilyen megnevezésekkel: „Hillary, lépj vissza, és csinálj nekem egy szendvicset”, aminek több mint 44 000 tagja volt, és „Az élet már maga is egy kurva, minek szavazzunk még egy másikra is? Anti-Hillary 08”.
- Kampánypólok jelentek meg olyan feliratokkal, mint „Hillaryt elnöknek! Ő tette a nem-iséget a nem-zet-iségbe!” [lefordíthatatlan szójáték, az eredetiben jóval szabadszájúbb: „She Put the C---- In Country!”, kb. „ő tette a picsát az országba”] és „Akarod látni Hillaryt, amint elindul? Dobáld meg kövekkel!”. Azután, hogy világossá vált, Obama lesz a nyertes, megjelent egy olyan T-nyakú póló is, amin Obama vigyorgó feje volt látható egy kutya testén, aki egy szintén vigyorgó Clinton-fejű másik kutyát „kefélt”. A felirat így hangzott: „Lásd be, szuka! Átb**tak.”
- Az interneten szerepelt egy kép egy hatalmas Kentucky Fried Chicken-bödörrel, amin Hillary Clinton mosolyog gúnyos arccal a „Hillary Meal Deal” felirat felett: „Csak 6,66 dollár! Ezért az elképesztően alacsony árért kapsz két kövér combot, két kicsi mellet és egy csomó bal szárnyat” (“Hillary Meal Deal”).² Hozzá kell tenni, hogy a képnek van párja is, Obama átszabott fotója, amin Obama egy Kentucky Fried Chicken-

² <http://www.youtube.com/watch?v=EgBhVJMoBtM>

bödönt tart, ezzel a képaláírással: „Húvannak a fehér nőcik?” [„Where All the White Wimmin At?”] (lásd az „Obama U Suck” Facebook-oldalt).

- Különleges figyelmet érdemel Chris Matthews, akinek a hírműsorát találóan „Hardball”-nak hívják [kb. „kemény labda / golyó”], és aki megszállottan gyűlöli Clintonékat (mindkét Clintont). Matthews azt mondta, hogy Hillary Clinton csakis azért lett jelölt, mert a férje mindig más nők körül legyeskedett, de kétségbevonta az anyai képességeit is („Tényleg meggyőző anya lenne?”), és bemutatott róla egy photoshoppal rajzolt képet, amin szarvakkal szerepelt, „női sátánként”, továbbá úgy írta le a nevetését, amint ami „kotkodácsolás”, a hangját pedig úgy, mint amikor a köröm megcsúszik az iskolai táblán, de hívta sztriptúztáncosnak, boszorkánynak, akit rövid pórázon kell tartani, továbbá Ratched nővérnek (aki a gonosz ápolónő a *Száll a kakukk fészkére* című filmben), Madame Defarge-nak, önhittnek, férfiellenesnek (Boehlert). A leginkább sokatmondó, hogy Matthews úgy írta le azokat a férfiakat, akik támogatták Clintont, mint akik „kasztráltak egy eunuchkórusban”. Ugyanez a Matthews volt az, aki azt a kérdést tette fel Nancy Pelosi kapcsán, amikor Pelosi a házelnöki posztért indult, hogy „kasztrálni fogja-e Steny Hoyert” abban az esetben, ha a marylandi képviselőt megválasztanák a parlamenti többség vezetőjének.

De Hillary csépelése nemcsak a férfi hírmagyarázók előjoga. Peggy Noonan 2007-ben ezt mondta:

Hillary Clintonnak nem kell bizonyítania, hogy férfi a javából, neki azt kell bizonyítania, hogy nő. A probléma egyáltalán nem a neme, ahogy ezt ő és a kampánya tettei. Az, hogy ő nő, valójában egy áldás rajta, egy látens hatalom forrása. De ahhoz, hogy használni tudja, nőnek is kéne *látszania*.

(Peggy Noonan október 19)

Hasonlóképp, a *New York Times* rovatírója, Maureen Dowd úgy festette le Clintont, mint aki olyan vasvillaszemekkel tud nézni, hogy attól Obama elférfiatlanodik és elhagyja minden ereje; egy másik alkalommal pedig, „Az 50 láb magas nő támadása”-ban Clintont ahhoz nagyon hasonlóan írta le, ahogyan azt korábban láttuk a Nancy Pelosiról szóló YouTube-videó esetén:

Lehetetlen elképzelni, hogy a Terminátor... feladná. Addig, míg minden áramköre ki nem égett, mindig meg fog újulni, hogy a körmeivel kiássa magát a sírból... és átkússzon a Rezko Emlékparkon át egészen Obama faláig, belökje a torzóját a házba, és brutálisan visszajárjon Obama álmaiba kísérteni. (2008 március 23.)

A fenti rágalmak mindegyike egyesül egy interneten megvásárolható tárgyban: a nyolc hüvelyk magas „Hillary mogyorótörő”-ben, melynek képén Hillary fekete nadrágkosztümben látható, rozsdamentes acél combokkal és azzal az ajánlással, hogy „képes a legkeményebb mogyoróval is elbánni. Még Bill is összerendezzen, ha rá gondol.”³ Ez a tárgy szemmel láthatóan olyan jól fogyott, hogy miután több százezer darab elment belőle kevesebb, mint 20 dollárért, jelenleg az E-Bayen kapható, gyűjteménybe kínált darabjai 49,99 dollárba kerülnek (az obszcén mogyorótörők történetéhez lásd Vasvári „Sexual Pantomime”).

Végezetül engedjék meg nekem, hogy Hillary Clintonról, a félelmetes „mogyorótörőről” áttérjek Sarah Palinra, a butácska szexuális tárgyra. Palint a Republikánus Párt férfi tanácsadóinak egy csoportja választotta ki, cinikus módon, annak reményében, hogy így mérhetnek ellencsapást Hillary Clintonnal jelöltségére azzal, hogy egy korábbi szépségkirálynőt indítanak, egy fiatalos külsejű ötgyermekes anyát (akinek legkisebb gyermeke Down-kóros), és akiről tévesen azt feltételezték, hogy majd szép csendesen, mosolyogva meghúzódik a **háttérben**. Palin csakugyan úgy prezentálta magát, mint aki elbűvölően és mesterkéltén nőies, amikor soft szemüvegeket viselt és konzervatív ruhákat, amiket csábosan kombinált rövid szoknyákkal, de ezzel egyidejűleg egy Anne Oakley-szerű figurát is megtestesített, a vad vidékek fiús leányzóját, aki vadászik, horgászik, és megüli a motorosszánt. Palin a választások után, és azután, hogy a választásokat követően idejekorán és esetlenül lemondott az alaszakai kormányzóságról még a hivatali ideje lejárta előtt, átváltozott a saját politikai hírnevét meglovagoló vállalkozóvá, és saját reality showt indított. Egy szempillantás alatt milliomos lett a reality show-jával és a fantomszerzőkkel megíratott könyvével, ami a konzervatív antifeminista feminizmusról szólt *America by Heart: Reflections on Family, Faith and Flag* címmel (arról, hogy az álfeminizmus hogyan használja fel a felhatalmazás / felelősséghez jutás [empowerment] feminista diskurzusát, lásd Schreiber *Righting Feminism* című írását; Palin könyvének védelmezéséhez, azon az alapon, hogy a hagyományos értékeket tükrözi, lásd Sanchez). Palin a nyilvánosságához szóló énje számára egy olyan nyelvi előadásmódot fejlesztett ki, ami a sztereotipikus nőiességet és „eredetiséget” kombinálta a nők felhatalmazásának, gazdasági és kulturális tőkénének új formáival (vö. Davis és Scalfani írását Martha Stewart hasonló beszédstílusáról).

Palin politikája gender-populizmusként jellemezhető, amit jól összefoglal kétperces politikai hirdetése, melyben a „józan ítéletű konzervatív nőkhöz” szól, és ahol „grizzlymedve-mamákként” festi le magát és követőit, ami érdekes kép, hiszen a tápláló-gondozó anyát kombinálja az

³ http://www.youtube.com/watch?v=EuIw84Pc_84

agresszív grizzlyvel. A kisfilmben azt hirdeti, hogy „egy anya az, aki az elmúlt másfél évben lassan felébredt... mert az anyák pontosan tudják, ha valami nincsen rendben”, és úgy folytatja, hogy Alaszkában a grizzlymedveanyák felállnak és támadnak, ha a kölykeiket veszélyben érzik, és azzal zárja a filmet, hogy átvált állatos metaforákra, és beígéri Washingtonban a (republikánus) rózsaszín elefántok tömeges támadását.

Palint sem tudta elkerülni a szexista támadásokat, de őt főleg azzal támadták, hogy „butuska”, ahol a jelző nemcsak arra vonatkozott, hogy szellemileg nem volt valami pallérozott, hanem arra is, hogy társadalmilag nagyon „alulról” jött. Nem tudok ellenállni annak, hogy az itt következő viccet, mivel éppen akkor kaptam e-mailen, mikor ezeket a sorokat írtam, beidézzem mint annak illusztrációját, hogy milyen is egy Palin kulturális tudatlanságán és túlzottan is joviális közép-amerikai beszédstílusán élcelődő szatíra:

Heló. Itt Sarah Palin beszél. Liebermann szenátor [egy konzervatív zsidó szenátor] benn van?

Nem, kormányzó. Jom Kippur van.

Hát, akkor Kippur is jó lesz. Beszélhetnék vele?

[A vicc magyarul a maga teljességében visszaadhatatlan. Az angol eredetiben így hangzik:

Hi. This is Sarah Palin. Is Senator Lieberman in?

No, Governor. This is Yom Kippur.

Well, hello there, Yom. Can I leave a message?]

Palin, amellet, hogy az intelligenciahiánya miatt támadják, megszállottan foglalkoztatja a nagyközönséget szexuális objektumként is. Vonzerejét a CNBC tévécsatorna egyik műsorvezetője, Donny Deutsch így összegezte: „A nők a helyében, a férfiak az ágyában szeretnének lenni” [„Women want to be her and men want to mate with her”]. A betelefonáló rádióműsort vezető liberális Ed Schulz rendszeresen „butuska riadót” fújt minden alkalommal azelőtt, hogy Palinról tudósított volna; és, ellensúlyozandó a Hillary-ellenes pólókat, voltak hatalmas neonzöld betűs „Sarah Palin egy picca” feliratú pólók is. Az interneten, „előtte” és „utána” képek kíséretében, egymást érik a találgatások arról, hogy Palin vajon mellnagyobbító műtéten esett-e át, vagy csak pushup melltartót visel. Az *Atlantic Monthly* „Pornó-e Sarah Palin?” címmel közölt cikket. Egyben Palin

az első elnökválasztáson elindított jelölt, akiről (hamis) meztelen képek jelentek meg az interneten, és akiről kemény pornót neveztek el „Nailin Paylin” [lefordíthatatlan szójáték, kb. „beverni Paylinnek” és persze mivel a vezetéknevéből Pay-lin lett akkor ez a kurvaságára is utal] címmel, amit jó időzítéssel 2008 novemberében mutattak be. A film egyik jelenetében, ami megtekinthető az interneten is, a Palint megtestesítő főszereplő részeg orosz katonákkal szexel, ami gúnyos utalás Palinnak a kampánya során elhangzott egyik tájékozatlan megjegyzésére, miszerint Alaszkából ellát egészen Oroszorszáig.⁴ De az egész filmben a leginkább sokatmondó az a hármasszex-jelenet, melyben Sarah Palin, Hillary Clinton és a korábbi republikánus külügyminiszter, Condoleezza Rice szerepelnek mint „Serra, Hilly és Condi”. Ugy tűnik, hogy hárman együtt széles skálát lefednek a magányos örömöknek hódoló férfiak szexuális fantáziájából: Palin mint kurva-Madonna, Hillary mint érett domina, és Rice mint egzotikus fekete „miniszter-domina” (lásd Givhan leírását arról, hogy Rice impozáns, Mátrixba illő öltözéke, azaz fekete katonadzsekije és magassarkú csizmája mennyire szexet és hatalmat sugallt, amikor a Németországban állomásozó csapatokat szemlélte.⁵

Végül vessünk egy pillanatast arra a szélsőséges esetre, amikor a populáris, a nyilvános, a privát és a politikai közti határok megváltoznak, és együttesen a „nyilvános intimitás” új formáit hozzák létre, és ami lehetővé tette, hogy politikai figurák ugyanolyan mértékben váljanak szexuális tárgygyá, mint a popsztárok, de annál sokkal radikálisabban romboló célzattal (vö. Robin Lakoff „The Politics of Nice”, Liesbet van Zoonen). Íme az utolsó kérdés: mi a közös az olyan szexis hírességekben, mint Jennifer Lopez, Sarah Jessica Parker, Jessica Alba, Lindsay Lohan, Paris Hilton, Jessica Simpson, Pam Anderson, Lady Gaga és a fentebb tárgyalt három fontos politikai figura, azaz Hillary Clinton, Sarah Palin és Barack Obama? A válasz: mindannyiukról van egy-egy őket formázó felfújható gumibaba, ami megvásárolható az interneten. A Palin-baba dobozán egy Palin-szerű alak látható, szexi könyvtárosnő-kinézettel, szemüveggel, konzervatív öltözékben, ami azonban magában foglalt egy mélyen dekoltált fehér blúzt is, melyből hatalmas keblek türemkednek elő. A dobozon lévő embléma azt ígéri a (férfi)vásárlónak, hogy „felfújható partnerével felülemelkedhet a pártérdekeken”, és azt sugallja, hogy ez a baba beugorhat akár a következő alelnöki vitába is, ha kell, valamint, hogy „szexivé tudja tenni a szexizmust”. A „Hillary, a női sátán” babának hatalmas, kerek, nyitott szája van, és az interneten többen is azt állították, hogy be kell vonni, mert megrongálta a vásárlók szerveit. Az „Eredeti, Felfújható Barack Elnök Gumibaba” a

⁴ <http://www.youtube.com/watch?v=4EDWVW0LXM0>

⁵ <http://www.ihatethemedia.com/barack-obama-blow-up-sex-doll>

legproblematisabb, mivel egyidejűleg invitálja a vásárlókat arra, hogy beléhatoljanak, és hirdeti magát úgy is, mint aminek átlagon felüli adottságai vannak, így idézve meg a szexista-rasszista és a melegség-diskurzusok azon kombinációját, amelyről a tanulmány elején szóltam:

Elk*rtta a gazdaságot. Most visszak*rhatod! Jól megoldoztatja majd a muffodat. Látogasd meg az ovális nyílásában.

Elnöki méretű felszerelése van! Egyértelműen ő fogja nyerni az idei elnök/merevedésválasztást [presidential erection]. Övé minden idők legnagyobb vezérkari pálcája! [He's got the biggest staff ever!].

George Lakoff kognitív nyelvész szerint az, hogy Palin lett az alelnökjelölt, példa arra a republikánus politikai marketingre, amellyel a demokraták nem tudtak szembeszállni. Míg a demokraták Palin jelöltségére azzal válaszoltak, hogy rámutattak a tapasztalatlanságára és a tudatlanságára, és arra, hogy csak egy jobboldali ideológus, az ilyesfajta igazságok nagyrészt irrelevánsak egy olyan országos politikai párbeszédben, ami alapjában véve metaforikus. Lakoff rámutat, hogy míg Obama konkrét kérdésekkel próbált kampányolni, a republikánusok, akik ilyen kérdésekkel nem nyerhettek, helyette a politikai tudat szimbolikus mechanizmusait aknázták ki, a világnézeteket, a problémák beállításának módjait [frames], a metaforákat, kulturális narratívákat és a „családi értékekkel” kapcsolatos, a diskurzus centrumában álló sztereotípiákat, és így, amikor például Hillary Clintont úgy jelenítették meg [framed] mint aki egy sokat szenvedett feleség vagy egy számító szuka és mogyorótörő, akkor ezek a kulturális narratívák, a folytonos ismétlés révén, beleégtek az emberek agyába. Noha ezek az eljárások könnyen azonosíthatók – ilyesmire tettem kísérletet magam is ezen a helyen –, a különféle feminista próbálkozások arra, hogy alternatív metaforákat és narratívákat kínáljanak, nehezen ragadnak meg olyan kitörölhetetlenül az emberek fejében, mint azok a makacsul fennálló narratívák, amikkel évszázadok óta bombázzák őket (lásd még Haste írását, melyben a fennálló dualisztikus nemi metaforákat próbálja megváltoztatni, és Murphy könyvének 119-149. oldalait, ahol néhány javaslat található arra, milyen nem-maszkulinista metaforákat lehetne megalkotni).

angolból fordította Horváth Györgyi

Felhasznált irodalom

Achinstein, Sharon. 1994. „Women on Top in Pamphletary of the English Revolution.” *Women's Studies* 24: 131-163.

- Ahrens, Kathleen, ed. 2009. *Politics, Gender and Conceptual Metaphors*. NY: Palgrave MacMillan.
- Anderson, Karrin Vasby. 1999. „Rhymes with Rich:” „Bitch” as a Tool of Containment in Contemporary American Politics.” *Rhetoric and Public Affairs* 2.4: 599-623.
- Anderson, Karrin Vasby. 2004. „The First Lady: A Site of „American Womanhood.” *Inventing a Voice: The Rhetoric of American First Ladies of the Twentieth Century*. Ed. Molly Meijer Wertheimer. Lanham: Rowman & Littlefield, 17-31.
- Barát, Erzsébet. 2005. „The “Terrorist Feminist”: Strategies of Gate-Keeping in the Hungarian Printed Media.” *Feminist Critical Discourse Analysis*. Ed. Michelle Lazar. London: Palgrave, 205-228.
- Berry, Lorraine. 2010. jún. 30. „Whose President You Calling a Girly-Man” *Fingerlakes Wanderer*. 2011. feb. 25. <http://open.salon.com/blog/fingerlakeswanderer/2010/06/30/w_hose_president_you_calling_a_girly-man>.
- Bligh, Michele, Jennifer Merola, Jean Reith Schroedel and Randal Gonzalez. 2010. „Finding her Voice: Hillary Clinton’s Rhetoric in the 2008 Presidential Campaign.” *Women’s Studies* 39.8: 823-50.
- Boehlert, Eric. 2008. ápr. 16. „For Chris Matthews, Misogyny Pays.” *Media Matters*. 2011. feb. 25. <<http://mediamatters.org/columns/200804160002>>.
- Calloni, Marina. 2007. „Rethinking Gender and Democracy in Post-Socialist Europe.” *Gender Politics and Democracy in Post-Socialist Europe*. Eds. Yvonne Galligan and Sara Clavero. Opladen: Barbara Badrich Publishers, 129-50.
- Cameron, Deborah. 2006. „Theorising the Female Voice in Public Contexts. *Speaking Out. The Female Voice in Public Contexts*. Ed. Judith Baxter. New York: Palgrave MacMillan, 3-20.
- Campbell, Karlyn Kohrs. 1998. „The Discursive Performance of Femininity: Hating Hillary.” *Rhetoric and Public Affairs* 1.2: 1-19.
- Caputi, Jane. 2009. „Crisis of Representation: Hate Messages in Campaign 2008 Commercial Paraphernalia.” *Denver University Law Review* 86.2: 585-613.
- Caputi, Jane. 2004. „Cuntspeak: Words from the Heart of Darkness.” *Not for Sale: Feminists Resisting Prostitution and Pornography*. Eds. Christine Stark and Rebecca Whisnant. North Melbourne: Spinefex P, 362-385.

- Carver, Terrell. 2008. „Real Construction Through Metaphorical Language: How Animals and Machines (Amongs Other Metaphors) Maketh (Hu)man (what 'he' is).” *Political Language and metaphor. Interpreting and Changing the World*. New York: Routledge, 151-164.
- Connell, R. W. 1987. *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Stanford: Stanford UP.
- Cook, Rachel. 2007. ápr. 22. „Oh, Babe, Just Look at Us Now.” *The Observer*. 2011. feb. 25. <<http://www.guardian.co.uk/politics/2007/apr/22/women.labour1>>.
- Dabbous, Yasmine & Amy Ladley. 2010. „A Spine of Steel and a Heart of Gold: Newspaper Coverage of the First Female Speaker of the House” *Journal of Gender Studies* 19.2: 181-194.
- Daily Show with John Stewart, the. 29 Jan. 2007. Dir. Chuck O’Neil. Comedy Central.
- Davis, Catherine Evans. 2004. „Women’s Language ‘ and Martha Stewart. From a Room of One’s Own to a Home of One’s Own to a Corporation of One’s Own.” In Robin Lakoff. *Language and Women’s Place*. Ed Mary Bucholtz, Oxford: Oxford UP, 187-94.
- Dickinson, Greg and Karrin Vasby Anderson. 2004. „Fallen: O. J. Simpson, Hillary Rodham Clinton, and the Re-Centering of White Supremacy.” *Communication and Critical/Cultural Studies* 1.3: 271-96.
- Dines, Gail. 2004. „King Kong and the White Woman: *Hustler* Magazine and the Demonization of Black Masculinity.” *Not for Sale: Feminists Resisting Prostitution and Pornography*. Ed. Christine Stark and Rebecca Whisnant, North Melbourne: Spinefex P, 89-101.
- Dowd, Maureen. 2008. márc. 23. „Haunting Obama’s Dreams.” *New York Times*. 2011. feb. 25 <<http://www.nytimes.com/2008/03/23/opinion/23dowd.html>>.
- Garlic, Barbara, Suzanne Dixon, and Pauline Allen, eds. 1992. *Stereotypes of Women in Power: Historical Perspectives and Revisionist Views*. New York: Greenwood.
- Gervais-le Garff, Marie-Marthe. 2002. „Liberté, Egalité, Sororité: A New Linguistic Order in France? *Women and Language* 25.2: 1-7.
- Givhan, Robin. 2005. feb. 25. „Condoleeza Rice’s Commanding Clothes.” *The Washington Post*. 2011. feb. 25.

<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A51640-2005Feb24.html>

- Gutterman, David S. And Danielle Regan. 2007. „Straight Eye for the Straight Guy.” *W Stands For Women. How the George W. Bush Presidency Shaped a New Politics of Gender*. Ed. Michael L. Ferguson and Lori Jo Marso. Durham: Duke UP, 63-87.
- Haste, Helen. 1994. *The Sexual Metaphor*. Cambridge: Harvard UP.
- Heldman, Caroline. 2007. „Cultural Barriers to a Female Presidency in the U.S.” *Rethinking Madam President: Are We Ready for a Woman in the White House?* Ed. Lori Cox Han and Caroline Heldman. NY: Lynne Rienner, 17-43.
- Heldman, Caroline. 2008. nov. 30. „Piling on Palin, Hating on Hillary.” *The Daily Beast*. 2011. feb. 25. <<http://www.thedailybeast.com/blogs-and-stories/2008-11-30/piling-on-palin-hating-on-hillary/>>.
- Hines, Caitlin. 1999. „Rebaking the Pie. The Woman as Dessert Metaphor.” *Reinventing Identities. The Gendered Self in Discourse*. Ed. Mary Bucholtz, A. C. Liang, and Laurel Sutton. New York: Oxford UP, 145-62.
- Houston, Marsha and Olga Idriss Davis. 2002. *Centering Ourselves. African-American Feminist and Womenist Studies of Discourse*. Cresskill, NJ: Hampton P.
- Jamieson, Kathleen Hall. 1997. *Beyond the Double Bind: Women and Leadership*. New York: Oxford University Press.
- Kornacki, Steve. 2010. nov. 22. „What is it with Barbara Bush and female V.P. nominees?” Weblog bejegyzés. *War Room*. 2011. feb. 25. <http://www.salon.com/news/politics/war_room/2010/11/22/barbara_bush_palin>.
- Kornblut, Anne. E. 2009. *2 Notes from the Cracked Ceiling. Hillary Clinton, Sarah Palin, and What It Will Take for a Woman to Win*. NY: Random House.
- Lakoff, George. 2010. szept. 30. „The Palin Choice and the Reality of the Political Mind.” *The Huffington Post*. 2011. feb. 25. <<http://www.huffingtonpost.com/george-lakoff/the-palin-choice-and-the-b-123012.html>>.
- Lakoff, George. 2008. *The Political Mind. Why You Can't Understand 21st Century Politics with an 18th Century Brain*. NY: Viking.
- Lakoff, Robin Tolmarch. 2005. „The Politics of Nice, or Privatization of the Public Sphere.” *Journal of Politeness Research* 1: 173-191.

- Lakoff, Robin. 1996. „Many Stories, Multiple Meanings: Narrative in the O. J. Simpson Case as a Cultural Discourse Event.” *Links and Letters* 3: 49-60.
- Lakoff, Robin. 2010. nov. 7. „Election 2010: man Pants and Girlie-Man.” *Huffington Post*. 2011. feb. 25. <http://www.huffingtonpost.com/robin-lakoff/election-2010-the-man-pan_b_780113.html>.
- Lakoff, Robin. 2000. *The Language War*. Berkeley: University of California P.
- Larson, Stephanie Greco. 2010. „American Women and Politics in the Media: A Review Essay.” *Political Science and Politics* 34.2: 227-230.
- Lawrence, Regina G. & Melody Rose. 2009. *Hillary Clinton's Race for the White House: Gender Politics and the Media on the Campaign Trail*. Boulder: Lynne Rienner.
- Lazar, Michelle M. 2005. „Politicizing Gender in Discourse: Feminist Critical Discourse Analysis as Political Perspective and Praxis.” *Feminist Critical Discourse Analysis, Gender, Power, and Ideology in Discourse*. Ed. Michelle Lazar. Palgrave MacMillan, 1-27.
- Lim, Elvin T. 2009. „Gendered Metaphors of Women in Power: the Case of Hillary Clinton as Madonna, Unruly Woman, Bitch and Witch.” *Politics, Gender and Conceptual Metaphors*. Ed. Kathleen Ahrens. NY: Palgrave MacMillan, 254-69.
- Lustick, J. 2008. okt. 2. „Sarah Palin: The Antithesis of Hillary Clinton.” 2011. feb. 25. <<http://serendip.brynmawr.edu/exchange/node/2999>>.
- Maloney, C. J. 2009. ápr. 6. „Sarah Palin's Ass or: How I Learned to Start Worrying and Hate the Bomb.” *LewRockwell.com*. 2011. feb. 25. <www.lewrockwell.com/orig8/maloney9.html>.
- Mavin, Sharon, Patricia Bryans, & Rosie Cunningham. 2010. „Gordon's Gals, Cameron's Cuties, Nick's Nymphets: Challenging Gendered Media Representations of Women Political Leaders.” *Gender in Management: An International Journal* 25.7: 550-569.
- Miller, Melissa K, Jeffrey S. Peake, and Brittany Anne Boulton. 2010. „Testing the Saturday Night Live Hypothesis. Fairness and Bias in Newspaper Coverage of Hillary Clinton's Presidential Campaign.” *Politics and Gender* 6.2: 169-198.

- Morrison, Susan. 2008. *Thirty Ways of Looking at Hillary. Reflections By Women Writers*. NY: Harper Collins.
- Neufeld, Christina Marie. 2001. *Xanthippe's Sisters: Orality and Femininity in the Later Middle Ages*. Dissertation McGill University.
- Noonan, Peggy. 2007. okt. 19. „Sex and the Presidency.” Weblog bejegyzés. *Peggy Noonan*. 2011. feb. 25. <<http://www.peggynoonan.com/article.php?article=386>>
- Palin, Sara. „Mama Grizzlies” <<http://www.youtube.com/watch?v=oF-OsHTLfxM>>
- Pascoe, C. J. 2005. „Dude, You're a Fag: Adolescent Masculinity and the Fag Discourse.” *Sexualities* 8.3: 329-346.
- Reilly David. 2010. feb. 11. „Man Up, Obama, or Make Way for President Palin.” *Bloomberg Businessweek*. 2011. feb. 25. <<http://www.businessweek.com/news/2010-02-11/man-up-obama-or-make-way-for-president-palin-david-reilly.html>>.
- Robin Gerber. 2010. nov. 23. „Rhymes with ‘Rich.’” *Huffington Post*. 2011. feb. 25. <http://www.huffingtonpost.com/robin-gerber/rhymes-with-rich_b_89490.html>.
- Roper, Jon. 2004. „George W. Bush and the Myth of Heroic Presidential Leadership.” *Presidential Studies Quarterly* 34: 132-42.
- Ross, Karen. 2010. *Gendered Media. Women, Men, and Identity Politics*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Sanchez, Leslie. 2009. *You've Come a Long Way, Maybe: Sarah, Michelle and Hillary. The Shaping of the New American Woman*. New York: Palgrave.
- Schreiber, Ronnee. 2008. *Righting Feminism. Conservative Women and American Politics*. New York: Oxford UP.
- Sclafani, Jennifer. 2009. „Martha Stewart Behaving Badly: Parody and the Symbolic Meaning of Style.” *Journal of Sociolinguistics* 13.5: 613-33.
- Sherer, Michael. 2007. júl. 12. „Hillary Is From Mars, Obama is from Venus.” *Salon*. 2011. feb. 25. <http://www.salon.com/news/feature/2007/07/12/obama_hillary>.
- Stulhofer, Aleksandar and Theo Sandfort, eds. 2005. *An Introduction: Sexuality and Gender in Postcommunist Eastern Europe and Russia*. NY: Haworth P.

- Tamayo, Yvonne A. 2009. feb. 14. „Rhymes with Rich’: Power, Law, and the Bitch.” http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1468989
- Templin, Charlotte. 1999. „Hillary Clinton as a Threat to Gender Norms: Cartoon Images of the First Lady.” *Journal of Communication Inquiry* 23.1: 20-36.
- Toynbee, Polly. 2001. már. 16. „Better than Men.” *Guardian*. 2011. feb. 25. <www.guardian.co.uk/politics/2001/mar/16/women.labour>.
- Traisler, Rebecca. 2008. jan. 9. „The Witch Ain’t Dead, and Chris Matthews is a Ding-Dong.” *Salon*. 2011. feb. 25. <http://www.salon.com/life/feature/2008/01/09/hillary_nh>.
- Traister, Rebecca. 2010. *Big Girls Don’t Cry: Hillary Clinton, Sarah Palin, Michelle Obama and the Year that Changed Everything*. New York: Free Press.
- Trent, Judith S. & Cady Short-Thompson. 2003. „From First Lady to US Senator: The Role and Power of Image in Transmogrifying of Hillary Rodham Clinton.” *Images, Scandal, and Communication Strategies in the Clinton Presidency*. Ed. Robert E. Denton, Rachel L. Holloway. New York: Greenwood P, 113-142
- Troutman, Denise. 2006. „They Say It’s a Man’s World But You Can’t Prove That By Me: African American Comediennes’ Construction of Voice in Public Space.” *Speaking Out: The Female Voice in Public Context*. Ed. Judith Baxter. New York: Palgrave MacMillan, 217-239.
- Van Zoonen, Liesbet. 2006. „The Personal, the Political, and the Popular: A Woman’s Guide to Celebrity Politics.” *East European Journal of Cultural Studies* 9.3: 287-301.
- Vasvári, Louise O. 2010. „Sexual Pantomime in *Von dem Ritter mit den Nüssen*.” *eHumanista*. 15: 1-20. http://www.ehumanista.ucsb.edu/volumes/volume_15/3%20Addenda/1%20ehumanista15.erotica.addenda.Vasvari.pdf
- Vasvári, Louise O. „The Taming of the Shrew in Hungarian Tradition in a European Context: From Wedding Song to Katalin Karády.” *CLC Web: Comparative Literature and Culture*. <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol4/iss1/3/>
- Wertheimer, Molly Meijer, ed. 1994. *Inventing a Voice: The Rhetoric of American First Ladies of the Twentieth Century*. Lanham: Rowman & Littlefield.